

37

ES - SAFFAT / REDOVI
OBJAVLJENA U MEKI*, IMA 182 AJETA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالصَّامِتِ صَمًا ① فَأَلزَجْرَاتِ زَجْرًا ② فَالْتَلَيْتِ ذِكْرًا ③
إِنَّ إِلَهَكُمْ لَوَاحِدٌ ④ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ
الْمَشْرِقِ ⑤

"U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!"

"Tako mi onih u redove poredanih", /1/ "i onih koji odvrćaju", /2/ "i onih koji Opomenu čitaju", /3/ "vaš Bog je, uistinu, jedan", /4/ "Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, i Gospodar istoka." /5/

Nesaija bilježi od Abdullaha ibn Omera, r.a., koji kaže: /1/ "Allahov Poslanik nam je naređivao da (u namazu) budemo umjereni (u dužini namaza) i predvodio bi nas u namazu učeći suru Es-Saffat." Ovaj hadis prenosi samo Nesaija.

Prenosi Sufjan es-Sevri od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., da je rekao: **"Tako Mi onih u redove poredanih"**, misli se na meleke,

"i onih koji odvrćaju", to su meleki. **"...i onih koji Opomenu čitaju"**, to su meleki. Prenosi Muslim od Huzejfe da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: /2/ 'Odlikujemo se nad drugima u tri stvari: Naši safovi su kao safovi meleka; učinjena nam je sva Zemlja mesdžidom (mjestom za obavljanje namaza); učinjena nam je njena prašina čistom (za tejemum), ukoliko ne nađemo vode.'" Isto tako prenosi Muslim, Ebu-Davud, Nesaija i Ibn-Madže od Džabira ibn Semure, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /3/ "Zar se nećete ravnati kao što se ravnaju meleki, kod Njihova Gospodara?" Rekli smo: "A kako se ravnaju meleki kod Njihova Gospodara?" Poslanik, s.a.v.s., odgovorio je: "Upotpunjavaju prednje safove i zbijaju se međusobno u safovima."

Es-Suddi i drugi rekli su o značenju riječi Uzvišenog: **"...i oni koji odvrćaju"**, oni usmjeravaju oblake, **"...i oni koji Opomenu čitaju"**, tj. meleki koji donose ljudima Kur'an od Allaha, dž.š., kao što kaže Uzvišeni:

"...i Objavu dostavljaju, opravdanje ili opomenu", i kao riječi Uzvišenog:

"Vaš Bog je, uistinu, jedan, Gospodar nebesa i Zemlje, i onoga što je između njih", tj. od stvorenja, **"...i Gospodar istoka"**, tj. On je Vladar i Upravitelj kosmosa, Koji ga je potpuno potčinio Sebi sa svim nebeskim tijelima u njemu, koja se pojavljuju na istoku a nestaju na zapadu. Ovdje se zadovoljava spominjanjem istoka, a ne spominje se zapad jer On ga podrazumijeva i upućuje na njega. Kao što su riječi Uzvišenog:

"Ja se kunem Gospodarom istoka i zapada da ih možemo boljim od njih zamijeniti. I niko Nas u tom ne može spriječiti." (70:40, 41)¹ I riječi Uzvišenog: **"Gospodar dva istoka i dva zapada"**, (55:17) tj. izlasci sunca i mjeseca ljeti i zimi sa različitih tačaka.²

إِنَّا زَيْنَا السَّمَاءِ الدُّنْيَا بِزِينَةِ الْكَوَاكِبِ ⑥ وَحَفِظْنَا
مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مُّارِدٍ ⑦ لَا يَمْتَمِعُونَ إِلَى الْمَالِ الْأَعْلَىٰ وَيَقْدِفُونَ مَنْ
كُلِّ جَانِبٍ ⑧ دُحُورًا وَهُمْ عَذَابٌ وَأَصِيبٌ ⑨ إِلَّا مَنْ خِطَفَ
الْمُخْطَفَةَ فَاتَّبَعَهُ شَهَابٌ ثَائِقٌ ⑩

"Mi smo nebo najbliže vama sjajnim zvijezdama okitili", /6/ **"i čuvamo ga od svakoga šejtana prkosnoga"** /7/ **"da ne prisluškuje društvo najviše; njih sa svih strana gađaju"**, /8/ **"da ih otjeraju: njih čeka patnja neprekidna"**, /9/ **"a onoga koji što ugrabi - stigne svjetlica plamteća." /10/**

Uzvišeni obavještava da je ukrao prvo nebo planetama i zvijezdama. Tako ga vide ljudi sa Zemlje. Isto kao što je Uzvišeni rekao:

¹ Rekoh: Pošto je Allah, dž.š., stvorio Zemlju okruglu, polovina te lopte je okrenuta suncu i na tom dijelu je dan, a na drugoj polovini je noć. A Zemlja i Sunce kreću se Allahovom odredbom i moći od istoka ka zapadu, pa u svakom trenutku tog kruženja nastaje izlazak i zalazak, bez prestanka, sve dotle dok su Zemlja i Sunce loptastog oblika kao i ostale planete. Prema tome postoji više istoka i zapada (izlazaka i zalazaka Sunca) i nikad ne nestaju dok traje vijek vasiona. Pošto je Allah, dž.š., Gospodar svakog pokreta na Zemlji i nebesima, kao što je Gospodar svega, Njegov Vlasnik, Pokretač i Upravitelj Svojom Svemoći, On nema ortaka i On je bez sumnje "Gospodar istoka i zapada." Allah najbolje zna.

² Rekoh: Zaista je izlaz Sunca u ljetnom periodu s istoka uz nagib ka sjeveru, a njegovo zalaženje biva na zapadu uz nagib ka sjeveru. A mjesec u ljetnom periodu izlazi na istoku uz nagib ka jugu a zalazi na zapadu uz nagib ka jugu. Dok u zimskom periodu sunce izlazi na istoku uz nagib ka jugu, a zalazi na zapadu uz nagib ka jugu. A što se tiče mjeseca zimi, on izlazi na istoku uz nagib ka sjeveru, a zalazi na zapadu, uz nagib ka sjeveru. Iz ovoga se jasno razumije da sunce isto kao i mjesec imaju dva različita izlaska i dva različita zalaska, a sve se to odvija po Allahovoj odredbi. On je Jedan, nema ortaka i otud znamo da je Allah, dž.š., "Gospodar dva istoka i dva zapada, Gospodar i Vladar Svega, nema boga osim Njega, niti ima gospodara mimo Njega. Allah najbolje zna i On upućuje ka svemu što je ispravno.

* Objavljena nakon sure "El-En'am".

"**Mi smo vama najbliže nebo sjajnim zvijezdama ukrasili i učinili da vatra iz njih pogada šejtane, za koje smo patnju u ognju pripremili**", (67:5) a ovdje Uzvišeni kaže: "...i čuvamo ga", tj. najboljom zaštitom.

"...od svakog šejtana prokletog", tj. odmetnutog i prkosnog - ukoliko htjedne da se prikrada i sluša, onda bi ga pogodila kometa i zapalila.

"...da ne prisluškuje društvo najviše", tj. kako ne bi došli do nebesa, gdje borave meleki i razgovaraju o svemu što je njih Allah obavijestio od Svojih propisa i odredbi, kao što je o tome bilo govora kod riječi Uzvišenog:

"**I kad iz srca njihovih nestane strah**". (34:23) I zato Uzvišeni kaže: "...njih gađaju", tj. šejtani budu gađani,

"**sa svih strana da ih otjeraju**", tj. da ih spriječe da stignu do nebesa.

"...njih čeka patnja neprekidna", tj. bolna i trajna. "...a onoga koji što ugrabi", tj. riječ koju čuje šejtan sa nebesa pa je proslijedi drugom šejtanu, ispod sebe, a drugi trećem. Može se desiti da prvog pogodi kometa ili pak Allahovom voljom uspijeva tu riječ dobaciti drugim šejtanima prije nego što bude vatrom komete zapaljen. Tu riječ posljednji šejtan odnese vraću... kao što je bilo spomenuto u hadisu. Zato Uzvišeni kaže:

"...a onoga koji što ugrabi".

Ibn-Abbas veli: "Šejtani su imali mjesta u nebesima gdje su sjedili i slušali Objavu. Zatim su silazili na Zemlju i dodavali na svaku riječ devet svojih riječi..." A kad je trebalo da Objava bude poslana Muhammedu, s.a.v.s., bili su spriječeni da pristupe uobičajenim sjedištima i gađani su plamtećim zvijezdama koje bi ih spržile. Oni su se zbog toga žalili Iblisu pa je on poslao svoju vojsku da ispituju razloge, pa su našli Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako klanja između dva brda u dolini Nahle. Nakon toga su se vratili Iblisu i obavijestili ga o tome što su vidjeli... On reče: "To je ono što se dogodilo"; Navest ćemo, inšallah, hadise sa ostalim komentarima o ovoj temi kad budemo tumačili riječi Uzvišenog kada obavještava o džinima da su rekli:

"**A Mi smo nastojali da nebo dotaknemo i utvrdili smo da je moćnih čuvara i zvijezda plamtećih puno**". (72:8)

فَأَسْنَفْتَهُمْ أَهْمَ أَشَدَّ خَلْقًا
 أَمْ مَن خَلَقْنَا إِنَّا خَلَقْتَهُمْ مِّن طِينٍ لَّازِبٍ ﴿١١﴾ بَلْ عَجِبْتَ وَيَسْخَرُونَ ﴿١٢﴾ وَإِذَا
 ذُكِرُوا لِآيَاتِكُمْ كُرُوا ﴿١٣﴾ وَإِذَا رَأَوْا آيَةً يَسْتَسْخَرُونَ ﴿١٤﴾ وَقَالُوا
 إِن هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿١٥﴾ أَوِ ذَاتِ مِتٍّ وَكُنَّا تَرَابًا وَعِظْمًا أَهْتًا
 لِّمَبْعُوثُونَ ﴿١٦﴾ أَوِ آبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ﴿١٧﴾ قُلْ نَعَمْ وَأَنْتُمْ دَاخِرُونَ ﴿١٨﴾
 فَأَمَّا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَاذْهَبْهَا يَنْظُرُونَ ﴿١٩﴾

"**Upitaj ih da li je teže njih stvoriti ili sve ostalo što smo stvorili? - Njih smo stvorili od ljepljive ilovače.**" /11/ "**Ti se diviš, a oni se rugaju**", /12/ "**a kad im se savjeti upućuju, oni ih ne prihvataju**", /13/ "**i kad dokaz vide, oni jedni druge na ismijavanje podstiču**" /14/ "**i govore: 'Ovo nije ništa drugo do prava čarolija! /15/ Zar kad poumiremo i kad kosti i zemlja postanemo, zar ćemo mi, zaista, biti oživljeni /16/ i naši preci davni?'**" /17/ "**Reci: 'Da, a bit ćete i poniženi!'**" /18/ "**To će biti samo glas jedan, i svi će odjednom progledati!'**" /19/

Uzvišeni kaže: Upitaj one što poriču proživljenje, šta je teže i kompliciranije stvoriti, njih ili nebesa i Zemlju i sve što je na njima dvoma od Njegovih stvorenja?... Oni će priznati da je stvaranje ostalih stvorenja teže i kompliciranije. Pa, kada je to tako, zašto niječu proživljenje? Uz stalno osvjedočenje i posmatranje onog što je kompliciranije od onog što oni niječu... Kao što Uzvišeni kaže:

"...**stvaranje nebesa i Zemlje sigurno je veće nego stvaranje roda ljudskog, ali većina ljudi ne zna.**" (40:57) Zatim objasni da su oni stvoreni od nečeg slabog. Pa kaže: "...njih stvaramo od ljepljive ilovače", tj. od dobrog lijepka. "...**ti se diviš, a oni se rugaju**", ti se čudiš, o Muhammede, kako mogu poricatelji smatrati nemogućim ponovno proživljenje, a ti si čvrsto uvjeren u čudnu stvar o kojoj te je obavijestio Uzvišeni Allah, a to je ponovni povratak tijela nakon što istruhne. Oni, nasuprot tebi, od siline njihovog nijekanja izruguju se tebi, zbog tog što im govoriš da će tijela njihova potpuno biti proživljena.

"...**i kad dokaz vide**", tj. Jasan znak koji upućuje na to. "...**na ismijavanje podstiču**", tj. izrugivanje.

"**I govore: 'Ovo nije ništa drugo do prava čarolija! Zar kada poumiremo i kada kosti i zemlja postanemo, zar ćemo mi, zaista, biti oživljeni, i naši preci davni?'**" Oni to smatraju nemogućim, i lažnim.

"Reci: 'Da, a bit ćete proživljeni!'", tj. bit ćete proživljeni, a vi ćete biti poniženi i bijedni. Kao riječi Uzvišenog: "**Svi će Mu ponizno doći.**" A zatim kaže Uzvišeni:

"...to će biti samo glas jedan, svi će odjednom progledati", tj. bit će to jedna naredba od Uzvišenog Allaha, dž.š.: pozvat će ih jednim pozivom da iziđu iz zemlje, pa će oni stajati pred Njim, i gledati sve užase i suđenja, i gledati sve užase Kijametskog dana. A Allah najbolje zna.

وَقَالُوا يُؤْتِينَا هَذَا يَوْمًا

الَّذِينَ ﴿٢٥﴾ هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٦﴾ أَحْشُرُوا الَّذِينَ

﴿٢٧﴾ قَالُوا إِنَّا لَمَّا عَلَيْنَا مِنْ سُلْطَانٍ بَلَّغْنَاكُمْ قَوْلًا مِثْلَ هَذَا قَالُوا بَلْ نَكُونُ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٨﴾ قَالُوا بَلْ نَكُونُ مُؤْمِنِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ ﴿٢٩﴾ مَنْ دُونَ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ

﴿٣٠﴾ وَمَا كَانُوا لَنَا عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا طَٰغِينَ ﴿٣١﴾ فَمَنْ عَلَيْنَا إِلَىٰ صِرَاطِ الْحَجِيمِ ﴿٣٢﴾ وَقَفُّوهُمْ إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا تَنصُرُونَ

قَوْلَ رَبِّنَا إِنَّا لَنَدَابِقُونَ ﴿٣٣﴾ فَأَعْوَبْنَا كَمَا إِنَّا كُنَّا غَوِينَ ﴿٣٤﴾ فَإِنَّهُمْ ﴿٣٥﴾ بَلْ لَهُمُ الْيَوْمَ مَسْئَلُونَ ﴿٣٦﴾

"...i reci će: 'Teško nama, ovo je - Sudnji dan!'" /20/ "Da, ovo je Dan suda u koji vi niste vjerovali!" /21/ "Sakupite one koji su sebi nasilje učinili i njihove partnere i one kojima su se klanjali" /22/ "mimo Allaha, i pokažite im put koji u Džehennem vodi" /23/ "i zaustavite ih, oni će biti pitani": /24/ "Šta vam je, zašto jedni drugima ne pomognete?" /25/ "Ali, toga Dana oni će se sasvim prepustiti." /26/

Obavještava Uzvišeni Allah o stanju nevjernika na Sudnjem danu, i kako će oni sami sebe koriti zbog zuluma koji su sebi na dunjaluku činili. Posebno kad su jasno vidjeli užase Kijameta, pa će se zbog toga pokajati, ali im kajanje neće koristiti:

"...teško nama, ovo je Sudnji dan", reći će njima meleki i vjernici, podrugljivo i s prijekorom:

"...da, ovo je Dan suda, koji vi niste vjerovali!", a naredit će Allah melekima da izdvoje nevjernike od vjernika iz skupa. Stoga Uzvišeni kaže: "Skupite one koji su sebi nasilje učinili i njihove partnere".

Nu'man ibn Bešir, r.a., kaže: "Pod riječju (partneri) misli se na one koji budu isti kao i oni, slični njima. Istog su mišljenja Ibn - Abbas i grupa tabiina. Bit će proživljeni sa onim koje su oni obožavali mimo Allaha od kipova i onih koje su smatrali Allahu ravnim. Bit će proživljeni sa njima na njihovim mjestima. Riječi Uzvišenog:

"...i pokažite im put koji u Džehennem vodi", tj. upravite ih na put ka Džehennemu. Riječi Uzvišenog: "...i zaustavite ih, oni će biti pitani", tj. zarobite ih dok polože račun za svoja djela i svoje riječi koja su počinili na dunjaluku. Prenosi Ibn Ebi-Hatem od Enesa ibn Malika, koji kaže da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: /4/ "Koji god pozivač poziva u nešto, bit će to vezano za njega na Kijametskom danu. Ne ostavlja ga i ne odvaja se od njega. Pa i ako pozove čovjek čovjeka." A zatim je proučio: "...zaustavite ih, oni će biti pitani." Prenose ga Et-Tirmizi i Ibn-

Džerir. A zatim će im biti rečeno, grdeći ih i prekoravajući ih:

"Šta vam je, zašto jedni drugima ne pomognete", tj. zašto jedni druge ne pomognete kao što ste pomagali na dunjaluku?

"...ali toga dana oni će se sasvim prepustiti", tj. predani Allahovoj odredbi ne suprotstavljaju joj se niti će je izbjeći. A Allah najbolje zna.

وَأَقْبَل بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ

﴿٣٧﴾ قَالُوا إِنَّا لَمَّا عَلَيْنَا مِنْ سُلْطَانٍ بَلَّغْنَاكُمْ قَوْلًا مِثْلَ هَذَا قَالُوا بَلْ نَكُونُ مُؤْمِنِينَ ﴿٣٨﴾ قَالُوا بَلْ نَكُونُ مُؤْمِنِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ ﴿٣٩﴾ مَنْ دُونَ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ

﴿٤٠﴾ وَمَا كَانُوا لَنَا عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا طَٰغِينَ ﴿٤١﴾ فَمَنْ عَلَيْنَا إِلَىٰ صِرَاطِ الْحَجِيمِ ﴿٤٢﴾ وَقَفُّوهُمْ إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا تَنصُرُونَ

قَوْلَ رَبِّنَا إِنَّا لَنَدَابِقُونَ ﴿٤٣﴾ فَأَعْوَبْنَا كَمَا إِنَّا كُنَّا غَوِينَ ﴿٤٤﴾ فَإِنَّهُمْ ﴿٤٥﴾ بَلْ لَهُمُ الْيَوْمَ مَسْئَلُونَ ﴿٤٦﴾

يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٤٧﴾ إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْجَائِمِينَ ﴿٤٨﴾ إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاسْمِعُوا لَكُمْ قَوْلَ رَبِّنَا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٩﴾ وَيَقُولُونَ آيَاتِنَا

لَنَا رُكُوءًا أَلْهِنَّا لِشَاعِرٍ مَجْنُونٍ ﴿٥٠﴾ بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٥١﴾

"...i jedni drugima prebacivati:" /27/ "Vi ste nas varali." /28/ "Nismo" - odgovorit će - "nego vi niste htjeli vjerovati", /29/ "a mi nikakve dokaze nad vama nismo imali, obijestan narod ste bili" /30/ "i riječ Gospodara našeg da ćemo, doista, kaznu iskusiti na nama se ispunila", /31/ "a u zabludu smo vas pozivali jer smo i sami u zabludi bili." /32/ "i oni će toga Dana zajedno na mucu biti", /33/ "i mi ćemo tako sa mnogobošcima postupiti", /34/ "Kad im se govorilo: 'Samo je Allah Bog!' - oni su se oholili" /35/ "i govorili: 'Zar da napustimo božanstva naša zbog jednog ludog pjesnika?'" /36/ "A nije tako, on istinu donosi i tvrdi da su svi poslanici istinu donosili." /37/

Navodi Uzvišeni međusobno optuživanje nevjernika na mjestu suđenja na budućem svijetu, kao što će se prepirati u džehennemskim katovima.

"...a oni koji su bili potlačeni reknu glavešinama svojim: 'Mi smo se za vama povodili, možete li nas makar malo vatre osloboditi?', onda će glavešine reći: 'Evo nas, svi smo u njoj, jer Allah je presudio robovima Svojim.'" (40:47,48) Reći će njima tada:

"Vi ste nas varali." Kaže Ibn-Abbas, r.a.: "Reći će, vi ste nas prisiljavali snagom koju ste posjedovali nad nama, mi smo tad bili slabi, poniženi, a vi ste bili ugledni³, pa ste nas uvjerali u nevjerstvo", kao što kaže Uzvišeni:

³ Pošto je desna ruka jača, ona se uvijek upotrebljava kad treba pokazati jačinu. U ajetu je upotrijebljena riječ kao alegorija za dominaciju prvaka i velikana nad običnim svijetom. Ajet, stoga, znači da se oni putem snage i prisile učinili nevjerovanje omiljenijim od vjerovanja.

"...nego ste i danju i noću spletkarili kad ste od nas tražili da u Allaha ne vjerujemo i da Mu druge jednakim smatramo. I svi će prikriti tugu kad vide da će kažnjeni biti"(34:33) "Reći će", tj. onima koji su bili oholi,

"nego vi niste htjeli vjerovati", tj. nije stvar kao što vi tvrdite, nego su vaša srca nijekala vjeru i bila naklonjena nevjerstvu i grijehu.

"...a mi nikakve dokaze nad vama nismo imali", tj. Mi nismo imali nikakve argumente za ono na što smo vas pozivali.

"...obijestan narod ste bili", tj. udaljili ste se od Istine i zato ste nas poslušali a ostavili Istinu i bili neposlušni prema poslanicima,

"...i riječ Gospodara našeg da ćemo, doista, kaznu iskusiti - na nama se ispunila, a u zabludu smo vas pozivali jer smo i sami u zabludi bili", tj. pozivali smo vas na ono na čemu smo mi bili pa ste nam se odazvali. Rekao je Uzvišeni:

"...oni će toga Dana zajedno na mući biti", tj. bit će svi u vatri prema težini grijeha.

"...i Mi ćemo tako sa mnogobošcima postupiti, kad im se govorilo: 'Samo je Allah Bog!' - oni su se oholili." Da to potvrdno kažu sa onim značenjem koje su vjernici usvojili.

"...i govorili: 'Zar da napustimo božanstva naša zbog jednog ludog pjesnika?'", aludirajući na Allahova Poslanika, s.a.v.s. Uzvišeni Allah im odgovara, obesnažujući njihove tvrdnje: **"A nije tako, on Istinu donosi."** Znači, on nije pjesnik niti ludak, nego je došao s Istinom koju sam poslao po njemu.

"...i tvrdi da su svi poslanici istinu donosili", koji su ga nagovijestili u prošlim nebeskim knjigama i opisali njegove lijepe osobine ispravnom vjerom, pa je bilo onako kako je opisan, istinitošću i povjerljivošću i Pravim putem kojim je pozivao ka Gospodaru svom, Čija su moć i veličanstvo Uzvišeni.

إِنَّكُمْ لَذَائِقُوا الْعَذَابِ الْأَلِيمَ ﴿٣٧﴾ وَمَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٨﴾
 إِيَّاكُمْ أَدَّ اللَّهُ الْمُخْلِصِينَ ﴿٤٠﴾ أُولَٰئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُومٌ ﴿٤١﴾ فَوَاكِهِ
 وَهُمْ مُكْرَمُونَ ﴿٤٢﴾ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٤٣﴾ عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ ﴿٤٤﴾
 يُطَافُ عَلَيْهِمْ كَأَنَّهُمْ فِي سُرُرٍ مَّعِينِينَ ﴿٤٥﴾ بَيْضَاءَ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ ﴿٤٦﴾ لَافِيهَا
 غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنزَفُونَ ﴿٤٧﴾ وَعِنْدَهُمْ قَصْرٌ مِّنَ الطَّرْفِ عِينٌ ﴿٤٨﴾
 كَأَنَّهُمْ فِي سُرُرٍ مَّكْنُونَةٍ ﴿٤٩﴾

"...a vi ćete sigurno bolnu patnju iskusiti", /38/ **"kako ste radili, onako ćete kažnjeni biti."/39/ "A Allahovi iskreni robovi"/40/ "posebnu će opskrbu imati"**, /41/ **"razno voće, i bit će poštovani"** /42/ **"u dženetskim baščama naslada"**, /43/ **"na divanima, jedni prema drugima"**, /44/ **"bit će posluženi pićem"**

- iz izvora koji će stalno teći" - /45/ "bijelim i prijetnim onima koji budu pili", /46/ **"od njega neće opijenosti biti i zbog njega se neće pamet gubiti."** /47/ **"Pored njih će biti one koje će preda se gledati, očiju prekrasnih"**, /48/ **"kao da su one jaja pokrivena."/49/**

Kaže Uzvišeni, obraćajući se ljudima:

"...vi ćete sigurno bolnu patnju iskusiti - kako ste radili onako ćete kažnjeni biti", a zatim izuzima od njih Svoje iskrene robove, kao što kaže Uzvišeni:

"svaki čovjek je odgovoran za ono što je radio, osim onih sa desne strane" i zato Uzvišeni Allah ovdje kaže:

"...osim Allahovih iskrenih robova", tj. neće osjetiti - okušati bolnu kaznu, niti će se tražiti da polože račun. Naprotiv, oprostit će im se loša djela, ukoliko ih budu imali, i bit će nagrađeni za dobra djela deseterostruko do sedam stotina puta, i mnogo više, koliko Allah hoće da im poveća. I riječi Uzvišenog: **"Oni će posebno opskrbu imati"**, tj. Džennet, a zatim pojašnjava riječima Uzvišenog: **"...voće raznovrsno"**,

"i bit će počašćeni", tj. bit će usluženi u izobilju i blagodatima,

"na divanima, jedni prema drugima", jedni prema drugima okrenuti.

"...bit će posluženi pićem - iz izvora koji će stalno teći - bijelim i prijetnim onima koji budu pili, od njega neće opijenosti biti i zbog njega se neće pamet gubiti." Allah Subhanehu ve teala očistio je vino dženetsko od loših osobina koje ima dunjalučko vino, kao što je izazivanje glavobolje, gubljenje pameti i bolovi u stomaku, pa kaže Uzvišeni: **"...od njega neće opijenosti biti"**, tj. neće opiti njegovu pamet.

Ibn-Abbas rekao je da vino ima četiri odlike: izaziva opijanje, glavobolju, povraćanje i mokrenje, pa pošto je spomenuo vino Dženneta, Allah, dž.š., očistio ga je od ovih loših karakteristika. Pod riječima **"...od njega neće opijenosti biti"**, misli se: neće biti opijanja, niti glavobolje, povraćanja, pa niti mokrenja. Sve ove osobine zajedno su opijenost. Riječi Uzvišenog: **"Pored njih će biti one koje će preda se gledati"**, tj. bit će kreposne, čedne, neće gledati u druge osim svojih muževa. **"Djevojke krupnih očiju"**, tj. lijepih očiju, lijepog izgleda, kreposne, pobožne, čiste.

"...kao da su one jaja pokrivena." Opisao ih je - lijepih tijela najljepših boja. Poredio ih je sa pokrivenim jajetom, i kao što je jaje pokriveno vanjskom ljušturuom koju nije dotakla ruka - pa i one su isto tako, s obzirom da ih nije dotakao niko. Njihova bjelina nježna je kao unutarnja kožica jajeta, bijela i providna. Es-Suddi kaže:

"...kao da su one jaja pokrivena", da je to bjelina jajeta kad skineš njegovu ljušturu. Ovo je mišljenje

odabrao Ibn - Džerir, s obzirom na Allahove riječi - "pokrivena", i kaže: "Vanjsku ljušturu jajeta dotiče krilo ptice i gnijezdo, i dotiču ruke, za razliku od unutarnje. Allah najbolje zna."

Prenosi Ibn Ebi-Hatim od Ummi-Seleme: /5/ Rekla sam: O Allahov Poslaniče, obavijesti me o riječima Uzvišenog Allaha, dž.š.: "...kao da su one jaja pokrivena". Rekao je: 'Njihova je nježnost kao nježnost opne unutar jajeta koja se nalazi ispod ljušture, a zove se (el-girki)'.⁴

فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٥٠﴾
 قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ ﴿٥١﴾ يَقُولُ أَتَىكَ مِنَ الصَّدَاقَاتِ ﴿٥٢﴾ أَءِذَا
 مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَءَنَّا لَمُتِينُ ﴿٥٣﴾ قَالَ هَلْ أُنبِئُكُمْ مَّا تَطَّلِعُونَ
 عَلَيْهِمْ ﴿٥٤﴾ فَاطَّلَعَ فَرَآهُ فِي سَوَاءِ الْجَحِيمِ ﴿٥٥﴾ قَالَ تَاللَّهِ إِن كُنتَ لَتَتَدَرِّجِينَ ﴿٥٦﴾
 وَلَوْ أَن نَعْمَةُ رَبِّي لَكُنْتُ مِنَ الْمُحْضَرِينَ ﴿٥٧﴾ أَفَأَنْتَ نَجِيْبٌ ﴿٥٨﴾ إِلَّا مَوْتَنَا
 الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُعَدَّةٍ ﴿٥٩﴾ إِنَّ هَٰذَا لَهُمْ الْقَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٦٠﴾ لِيُشَلَّ هَٰذَا
 فَلْيَعْمَلَ الْعَمَلُونَ ﴿٦١﴾

"I oni će jedan s drugim razgovarati", /50/ "I jedan od njih će reći: 'Imao sam druga jednog'", /51/ "koji je govorio: 'Zar i ti vjeruješ'" /52/ "da ćemo, kad poumiremo i zemlja i kosti postanemo, doista račun polagati?" /53/ "Hoćete li da pogledate?" /54/ "I on će pogledati, i toga usred Džehennema ugledati." /55/ "Allaha mi" - reći će - "zamalo me nisi upropastio": /56/ "da nije bilo milosti Gospodara moga, i ja bih bio od privedenih." /57/ "A mi, je li, više nećemo umirati?" /58/ "Jednom smo umrli - više nećemo biti mučeni", /59/ "to će, zaista, uspjeh veliki biti!" /60/ "Za ovako nešto neka se trude trudbenici!" /61/

Obavještava nas Uzvišeni o stanovnicima Dženneta kako će jedan s drugim razgovarati o njihovim stanjima, i kako su proveli na dunjaluku, i što im se dešavalo na njemu, a to kroz njihov razgovor na soframa, gdje se sastaju da jedu i piju i zabavljaju se sjedeći na divanima. I sluge koje će biti pred njima užurbano će im donositi svako dobro od jela, pića, odjeće i drugog što oči nisu vidjele, što uši nisu čule, i ono što ne bi na um palo čovjeku.

"I jedan od njih će reći: 'Imao sam druga jednog.'" Nevjernika,

"...koji je govorio: 'Zar i ti vjeruješ?'" tj. je li ti vjeruješ u ponovni povratak, proživljenje, obračun i nagrađivanje?! To govori čudeći se, nijekajući, ne

vjerujući i iz inata, i smatrajući da je nemoguće da se tako nešto desi.

"...da ćemo, kad poumiremo i zemlja i kosti postanemo, doista račun polagati?" Zar ćemo polagati račun i biti nagrađeni za naša djela "Hoćete li da pogledate?", tj. reći će vjernik svojim prijateljima sabesjednicima, dženetlijama: "Hoćete li da se nadvirimo?" "I on će pogledati, i toga usred Džehennema ugledati." Riječ znači: , tj. usred Džehennema. Ka'b el-Ahbar kaže: "U Džennetu imaju prozori pa ako neko od stanovnika Dženneta htjedne da vidi svog neprijatelja u vatri, pogledat će kroz prozor pa će biti više zahvalan.

"Allaha mi" - reći će - "zamalo me nisi upropastio." Reći će mu'min kafiru: "Tako mi Allaha, skoro da si me upropastio da sam te poslušao."

"Da nije bilo milosti Gospodara moga, i ja bih bio od privedenih", tj. da nije Allahove dobrote prema meni, bio bih kao i ti u žestokoj vatri, kao što si ti, i zajedno bismo patili. Ali je Allah, dž.š., poštedio mene, smilovao mi se, pa me uputio u vjeru i uputio me da samo Njemu robujem.

"...i ne bismo na Pravom putu bili da nas Allah nije uputio."

"A mi, je li, više nećemo umirati? - jednom smo umrli - više nećemo biti mučeni." Ovo su riječi vjernika, vesela, zadovoljna onim što mu je Uzvišeni Allah dao, kao vječno boravište Džennet, počašćen u Vječnoj kući u kojoj nema smrti niti patnje. I zato kaže Uzvišeni: "...to će, zaista, uspjeh veliki biti!", i rekao je Uzvišeni:

"Za ovako nešto neka se trude trudbenici!", tj. Uzvišeni Allah kaže za ovakve blagodati i za ovakav uspjeh neka rade trudbenici na dunjaluku da bi dospjeli do njega na ahiretu.

أَذَلَّ خَيْرٌ لِّرُؤْيَا أُمَّ بَشْرَةَ الرَّقْمِ ﴿٦١﴾ إِنَّا جَعَلْنَا
 فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ ﴿٦٢﴾ إِنَّمَا بَشْرَةٌ خَرَجَتْ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ ﴿٦٣﴾ طَلَعَهَا كَأَنَّهُ
 رُؤُوسُ الشَّيْطَانِ ﴿٦٤﴾ فَأَتَاهُمُ لَأَكِلُونَ مِنْهَا فَتَالِقُونَ مِنْهَا الْبَطُونَ
 ﴿٦٥﴾ ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوَابًا مِّنْ حَمِيمٍ ﴿٦٦﴾ ثُمَّ إِنَّ مَرِجَهُمْ لَوَالِي الْجَحِيمِ ﴿٦٧﴾
 إِنَّهُمْ الْقَوَاءُ أَبَاءَهُمْ ضَالِينَ ﴿٦٨﴾ فَهُمْ عَلَىٰ آثَارِهِمْ رِعُونَ ﴿٦٩﴾

"A da li je to bolje kao gostoprimstvo ili drvo zekum?" /62/ "Mi smo nevjernicima njega kušnjom učinili." /63/ "To je drvo koje usred Džehennema raste", /64/ "plod mu je poput glava šejtanskih." /65/ "Oni će se njima hraniti i trbuhe će svoje njime puniti", /66/ "zatim će im se to s ključalom vodom izmiješati", /67/ "a potom će se, sigurno, opet u Džehennem vratiti." /68/ "Oni su očeve svoje u zabludi zatekli", /69/ "pa i oni stopama njihovim nastavili." /70/

⁴ To je opna koja pokriva bjelance jajeta ili samo bjelance koje jedemo.

Uzvišeni Allah pita, jesu li ove spomenute blagodati koje smo naveli od jela pića i ljepote bolje s gostoprimstvom i darovima, **"...ili drvo zekcum"**, tj. koje će rasti u Džehennemu. Kaže se da će to stablo i njegove grane biti rasprostranjeno po cijelom Džehennemu, kao što će grane drveta "tuba" ući u svaku kuću u Džennetu. Katade kaže: "Spomenuto je stablo zekcum, pa su njime iskušani oni koji su u zabludi, i rekli su: 'Vaš drug obavještava vas da u Džehennemu ima stablo, a vatra sagorijeva drvo'", pa je objavio Uzvišeni Allah: **"To je drvo koje usred Džehennema raste."** Hrana mu je vatra i od nje je stvoreno." Mudžahid kaže: "O riječima Uzvišenog:

'...Mi smo nevjernicima njega kušnjom učinili?' Ebu-Džehl, Allah ga prokleo, kaže: 'Zekcum su hurme i kajmak koje ja jedem.'" Rekao sam: "Ajet znači: Mi smo te zaista obavijestili, o Muhammede, o stablu zekcum da bismo provjerili ko će od ljudi vjerovati i da bismo znali ko će od njih nijekati, i zaista stablo ez-zekum raste iz dna vatre." **"...plod mu je poput glava šejtanskih."** Samo spominjanje ružno je i odvratno. I riječi Uzvišenog:

"Oni će se njime hraniti i trubuhe će svoje njime puniti", jer oni neće imati druge hrane. Kao što kaže Uzvišeni:

"Kada drugog jela osim trnja neće imati, koje neće ni ugojiti ni glad utoliti." Ibn Ebi-Hatim prenosi od Ibn-Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio ove ajete, i rekao: /6/ "Bojte se Allaha istinskom bogobožnošću, jer, kada bi jedna kap ez-zekuma pala u dunjalučko more, poremetila bi stanovnicima Zemlje njihov život na njoj. Pa kako će biti onim kojima ono bude hrana?" Bilježe ga Nesaija, Ibn-Madže i Tirmizija, i kažu da je hadis dobar i autentičan. I riječi Uzvišenog:

"...zatim će to s ključalom vodom izmiješati." Ibn-Abbas, r.a., kaže: "To znači da će ez-zekum zalijevati ključalom vodom", a u drugom rivajetu stoji: "da je to mješavina ključale vode". Drugi opet kažu "da će biti pomiješana ključala voda sa gnojem i sukrvicom što će teći iz njihovih očiju i njihovih spolnih organa".⁵ I riječi Uzvišenog: **"...a potom će se, sigurno, opet u Džehennem vratiti."** Zatim im je povratak u rasplamsanu vatru, Džehennem, gorući oganj i užareni pakao, pa nekad će na jednom a ponekad na drugom mjestu. Kao što kaže Uzvišeni: **"I između vatre i ključale vode oni će kružiti."** Ovako je Katade tumačio dotični ajet, a ovo je dobro i jako tumačenje. I riječi Uzvišenog: **"Oni su očeve svoje u zabludi zatekli"**, tj. Mi smo ih nagradili ovako jer su oni zatekli svoje očeve na stranputici pa su ih kao takve slijedili, slijepo, bez ikakva dokaza i argumenata. I zato kaže Uzvišeni:

"...pa i oni stopama njihovim žurili." Glagol ovdje znači , tj. žurili su.

وَلَقَدْ صَلَّى قَبْلَهُمْ أَكْثَرَ الْأُولَىٰ (٧١) وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ مُنذِرِينَ (٧٢) قَانظُرْ
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنذِرِينَ (٧٣) إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلِصِينَ (٧٤)
وَلَقَدْ نَادَانَا نُوحٌ فَلَنِعْمَ الْجِيبُونَ (٧٥) وَنَحْيَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ
الْعَظِيمِ (٧٦) وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ (٧٧) وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ (٧٨)
سَلَّمَ عَلَىٰ نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ (٧٩) إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ (٨٠)
إِنَّهُمْ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ (٨١) ثُمَّ أَعْرَفْنَا الْآخِرِينَ (٨٢)

"A i prije njih su većinom drevni narodi u zabludi bili", /71/ **"Mi smo im slali one koji su ih opominjali"**, /72/ **"zato pogledaj kakav je bio kraj onih koji su bili opomenuti"**, /73/ **"samo nije bilo tako s Allahovim robovima iskrenim."** /74/ **"A kada Nas je Nuh zovnuo, Mi smo se lijepo odazvali"**: /75/ **"njega i porodicu njegovu nevolje teške smo spasili"**, /76/ **"i samo potomke njegove u životu ostavili"**, /77/ **"i u naraštajima kasnijim mu spomen sačuvali"**: /78/ **"Selam Nuhu od svjetova svih!"**/79/ **"Eto tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine"**, /80/ **"on je bio rob Naš, vjernik"**, /81/ **"a ostale smo poslije potopili."** /82/

Obavještava nas Uzvišeni o prošlim narodima koji su u većini zalutali obožavajući druga božanstva pored Allaha. I navodi nam Uzvišeni da im je slao između njih opominjače, da ih opomenu o Allahovoj moći. I da ih upozori na Njegovu žestoku kaznu koja je pripremljena za one koji Ga budu nijekali - ne vjerovali i obožavali drugog. I nastavili su sa nijekanjem Poslanika, pa je Allah uništio poricatelje i spasio vjernike i potpomogao ih je. I zato kaže Uzvišeni:

"...zato pogledaj kakav je bio kraj onih koji su bili opomenuti, samo nije bilo tako s Allahovim robovima iskrenim." Nakon što je spomenuo Uzvišeni zalutalost većine prethodnika s puta spasa, nastavlja pojašnjenje tog i spominje Nuha, a.s., i ono što je doživio od svog naroda od nijekanja njegove poslaničke misije. Iako ih je pozivao devetsto pedeset godina, pozivajući ih da vjeruju Allaha, odazvalo mu se vrlo malo njih. Onda se obratio dovom svome Gospodararu:

"Ja sam pobijeden, Ti se osveti." Pa se Allah, dž.š., rasrdio na njih zbog srdžbe Nuha, a.s., na njih. I zato kaže Uzvišeni:

"A kada Nas je Nuh zovnuo, Mi smo se lijepo odazvali", njemu.

⁵ Rekoh: "Jest će Ebu-Džehl i njemu slični ez-zekum sa ključalom vodom i gnojem na dnu Džehennema kao što su jeli hurme i kajmak na dunjaluku."

"...njega i porodicu njegovu spasili smo teške nevolje." A to je nijekanje i zlostavljanje. "...i samo potomke njegove u životu ostavili." Ibn-Abbas, r.a., kaže da nije spašen niko osim sljedbenika Nuha, a.s. I riječi Uzvišenog: "i u naraštajima kasnijim spomen mu sačuvali", tj. njegov slučaj nije zaboravljen, po lijepom se spominje i on je istinit spomen svih poslanika.

I riječi Uzvišenog:

"**Selam Nuhu među narodima!**", pojašnjavaju kako je ovjekovječio njemu lijep spomen i lijepu pohvalu te njega selame sve skupine i narodi. "**Eto tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine**", tj. tako se nagrađuje ko čini dobročinstvo i pokoran je Uzvišenom Allahu. Dadnemo mu istinit spomen kojim će biti spominjan poslije smrti, shodno njegovom stepenu u činjenju dobrih djela. A zatim reče Uzvišeni: "**...on je bio rob Naš, vjernik**", koji je bio iskren i uvjereni monoteist, "**...a ostale smo poslije potopili**", tj. uništili smo ih i nije ostalo od njih ni jedno oko koje trepti, do posljednjeg, ostali su bez spomena, pojave i bez traga, i niko ih ne zna, osim po ovim lošim svojstvima.

وَأَنَّ مِنْ شَيْعَانِي

لِإِبْرَاهِيمَ ۝ إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ۝ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ ۝ أَفَبِكُلِّ عِبَادَةِ إِتَّعْتُمْ مَاذَا تَعْبُدُونَ ۝ أَمْ أَفَكًا ۝ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ تَرَىٰ دُونَ اللَّهِ تَرَىٰ دُونَ اللَّهِ ۝ فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

"**Iste vjere kao i on bio je i Ibrahim**", /83/ "**kad je Gospodaru svome čista srca došao**", /84/ "**kad je ocu svome i narodu svome rekao: 'Čemu se to vi klanjate?'**" /85/ "**Zar lažna božanstva umjesto Allaha hoćete?**" /86/ "**I šta o Gospodaru svjetova mislite?**" /87/

Riječi Uzvišenog: "**Iste vjere kao i on bio je i Ibrahim**", tj. njegove vjere, puta i smjera. "**Kad je Gospodaru svome i čista srca došao**", tj. od mnogoboštva,

"**...kad je ocu svome i narodu svome rekao: 'Čemu se to vi klanjate?'**" Osudio je obožavanje kipova i idola, zato kaže Uzvišeni:

"**...zar lažna božanstva umjesto Allaha hoćete?**", i šta o Gospodaru svjetova mislite?": znači, šta mislite šta će s vama On uraditi kad ga sretnete, a mimo Njega drugim ste robovali?

فَظَرَّ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ۝ فَقَالَ لَئِن لَّمْ يَكُنِ اللَّهُ فِرْعَوْنَ ۝ فَتَوَلَّوْا عَنهُ مُدْبِرِينَ ۝ فَسَارَعَ إِلَىٰ آلِهِ هَارِبًا فَقَالَ آلَانَا كُفُّوا ۝ مَا لَكُمْ لَانطِقُونَ ۝ فَسَارَعَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَمِينِ ۝ فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ يَزْفُونَ ۝ قَالَ أَتَعْبُدُونَ مَا تَخْتُونَ ۝ وَاللَّهِ خَلَقَكُمْ وَمَا تَتَّمُونَ ۝ قَالُوا أَبْنَاؤُا لَنَا وَإِبْنَاتُنَا أَتَقُولُونَ فِي الْحَيِّمِ ۝ فَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَسْفَلِينَ ۝

"**I on baci pogled na zvijezde**", /88/ "**pa reče: 'Zbilja, ja sam bolestan'**", /89/ "**a oni od njega, leđa mu okrenuvši, odoše**", /90/ "**a on se kumirima njihovim prikrađe, pa reče: 'Zašto ne jedete?'**" /91/ "**'Šta vam je te ne govorite?'**" /92/ "**'I krišom im pride desnom rukom ih udarajući'**", /93/ "**pa mu narod trkom dođe.**" /94/ "**'Kako se možete klanjati onima koje sami klešete?'** - upita", /95/ "**'kad Allah stvara i vas i ono što napravite?'**" /96/ "**'Pripremite za njega lomaču'** - povikase - "**pa ga u vatru bacite!**" /97/ "**'I htjedoste ga na muke staviti, ali Mi njih učinismo poniznim.'**" /98/

Požurili su sugrađani Ibrahimovi da izidu na svoju proslavu. A on je poželio da se odvoji od njih da razbije kipove te je stoga rekao riječi koje su u isto vrijeme istina, pa su mislili da je bolestan, shodno njihovom shvatanju. "**A oni od njega, leđa mu okrenuvši, odoše.**" Katade kaže: "Arapi kažu za onog ko se zamisli (razmišlja): 'gledao je u zvijezde'. To znači da je on pogledao u nebo razmišljajući čime će njih pozabaviti." "**...pa je rekao: 'Ja sam, zbilja, bolestan'**", tj. slab, a što se tiče hadisa kod prenosi Ibn-Džerir od Ebu Hurejrea, r.a., u kom se kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /7/ "...nije slagao Ibrahim, a.s., osim u tri slučaja: dva puta zarad Allaha - "**'Ja sam zbilja bolestan'**", i njegove riječi:

"**To je učinio ovaj najveći od njih**", i njegove riječi u vezi sa Sarom, kad je rekao da mu je ona sestra..." Ovaj se hadis nalazi u sahih zbirkama, kao u sunenima sa raznim senedima, ali ovo ustvari nije prava laž zbog koje bi se mogao kuditi počinitelj, daleko od toga, nego je ovo figurativno nazivano lažnim a, ustvari, to je slikoviti govor, da bi se postigao vjerski opravdani cilj. Kako je spomenuto u hadisu: /8/ "U upotrebljavanju aluzije u govoru izbjegavanje je laži. Pa pošto im je rekao:

"**'Ja sam zbilja bolestan!'**", a oni od njega leđa mu okrenuvši, odoše", tj. pa pošto su otišli od njega, otišao je do kipova užurbano i u tajnosti. Pošto je ušao kod njih, našao je pred njima hranu koja je prinesena kao kurban (žrtva) da bi im blagoslov donijeli. Oni su bili u velikoj dvorani a u pročelju je veliki kip. Sa

njegove obje strane postavljeni su manji kipovi, sve do vrata dvorane. Kada je Ibrahim vidio pred njima hranu, rekao je:

"Zašto ne jedete? Šta vam je te ne govorite? I krišom im pride desnom rukom ih udarajući."

Pa ih je sve porazbijao, osim onog najvećeg, ne bi li se njemu vratili, kao što je već bio opširan komentar u suri El-Enbija (Vjerovjesnici), neka je na njih salavat i selam, a ovdje se ovo kazivanje navodi u skraćenoj formi. Pošto su se vratili njegovi sunarodnici, odmah su znali ko je to uradio, i da je to ustvari bio Ibrahim, a.s.

"Pa mu narod trkom dođe", tj. požurili su, i počeli ga grditi, a on ih je s prijekorom upitao: **"Kako se možete klanjati onima koje sami klešete?"**, vlastitim rukama, **"Kad Allah stvara i vas i ono što napravite?"**, tj. stvorio je vas i ono što vi napravite. Buharija prenosi od Huzejfe, r.a., merfu predanje u kojem se kaže: /9/ "Zaista Allah stvara svakog djelatnika i ono što on napravi." Pošto ih je dotukao svojim argumentima, oni su pribjegli sili rekavši:

"Pripremite za njega lomaču" - povikaše - "pa ga u vatru bacite." I uradili su ono o čemu je već bilo govora o suri El-Enbija (Vjerovjesnici), neka je na njih salavat i selam. Allah ga je spasio od vatre i uzdigao nad njima, a njegove argumente je uzdigao iznad njih, i zato je rekao Uzvišeni: **"I htjedoše ga na muke staviti, ali Mi njih učinismo poniženim."**

وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّي سَيَهْدِينِ ﴿٩٩﴾ رَبِّ هَبْ لِي
مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠٠﴾ فَبَشَّرْنَاهُ بِإِسْحَاقَ حَلِيمٍ ﴿١٠١﴾ فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ
قَالَ يَبْنَؤُا لِي إِلَىٰ آرِي فِي الْمَتَارِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَىٰ قَالَ يَا بَتِ
أَفْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ ﴿١٠٢﴾ فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ
لِلْجِبِينِ ﴿١٠٣﴾ وَنَدَيْتُهُ أَنْ يَسُبُّ بِرَبِّهِمْ ﴿١٠٤﴾ قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا إِنَّا كَذَلِكَ
بِخَيْرٍ مُحَمَّدِينَ ﴿١٠٥﴾ إِنَّ هَذَا لَهَوَّالِبِ الْكُفْرِ الْأَمِينِ ﴿١٠٦﴾ وَفَدَيْتَهُ بِذَنبِهِ
عَظِيمٍ ﴿١٠٧﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ﴿١٠٨﴾ سَلَّمَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ ﴿١٠٩﴾
كَذَلِكَ بَجَعْنَاهُ لِمُحْسِنِينَ ﴿١١٠﴾ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١١﴾ وَبَشَّرْنَاهُ
بِإِسْحَاقَ نَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١١٢﴾ وَبَارَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَىٰ إِسْحَاقَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِمَا
مُحْسِنٌ وَظَلَمْنَا لِنَفْسِهِ مُمِيزًا ﴿١١٣﴾

"Idem onamo gdje mi je Gospodar moj naredio" - reče - 'On će mene kuda treba uputiti.' /99/ "Gospodaru moj, daruj mi porod čestit!" /100/ "I Mi smo ga obradovali dječakom blage naravi." /101/ "I kad on odraste toliko da mu poče u poslu pomagati,

Ibrahim reče: 'O sinko moj, u snu sam vidio da treba da te zakoljem, pa šta ti misliš?' - 'O oče moj' - reče - 'onako kako ti se naređuje postupi; vidjet ćeš, ako Bog da, da ću sve izdržati.'" /102/ "I kad njih dvojica poslušase, i on ga čelom prema zemlji položi", /103/ "Mi ga zovnusmo: O Ibrahime", /104/ "ti si san svoj odlučio obistiniti - a Mi ovako nagrađujemo one koji dobra djela čine", /105/ "to je, zaista, bilo očito iskušenje!" /106/ "Kurbanom velikim ga iskupismo", /107/ "i u naraštajima kasnijim mu spomen sačuvasmo": /108/ "Neka je u miru Ibrahim!" /109/ "Eto, tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine", /110/ "a on je, doista, bio rob Naš, vjernik", /111/ "i obradovali smo ga Ishakom, vjerovjesnikom i čovjekom dobrim", /112/ "i blagoslovili smo i njega i Ishaka; a među potomcima njihovim ima vjernika i nevjernika očitih." /113/

Uzvišeni nam kazuje o Njegovom prijatelju koji je, nakon što ga je Allah, dž.š., pomogao pred njegovim narodom, izgubio svaku nadu da će vjerovati, iako su vidjeli velike dokaze, učinio hidžru i otišao od njih.

"Idem onamo gdje mi je Gospodar moj naredio" - reče - "On će mene kuda treba uputiti. Gospodaru moj, daruj mi porod čestit!" - tj. poslušnu djecu koja će nadomjestiti njegov narod i njegovu porodicu koju je on ostavio. Rekao je Uzvišeni: **"Mi smo ga obradovali dječakom blage naravi."** A to je Ismail, a.s., i bilo je to prvo dijete kojim je obradovan Ibrahim, a.s., a on je bio stariji od Ishaka. O tome postoji konsenzus muslimana i ehli-kitabija, štaviše, u njihovim knjigama stoji da se Ismail, a.s., rodio kad je Ibrahim imao 86 godina, a rodio mu se Ishak kada je imao 99. A u njihovim izvorima stoji, također, da je Allah, dž.š., naredio Ibrahimu, a.s., da zakolje svoga sina jedinca, dok u drugom primjerku stoji "prvorodnce", pa su lažno ubacili Ishaka, što nije istina i što proturječi njihovim izvorima. Ishaka proturaju umjesto Ismaila jer je on otac njihove nacije, a Ismail je otac Arapa, pa su im zavidjeli i iskrivili svoju knjigu i dodali: "Jedinac", što znači da neko nema drugog djeteta. Zna se da je Ibrahim otišao sa Ismailom i njegovom majkom u Meku. Ovo je tumačenje i objašnjenje netačno, jer se ne kaže "jedinac" osim za onog ko nema nikog drugog. Isto tako, prema prvom djetetu postoji određeni vid naklonosti, što nije slučaj sa ostalom djecom. Stoga je naredba za klanje prvog djeteta bilo teže iskušenje. A evo, ovo je Allahova Knjiga (Kur'an), kao svjedok i dokaz da je riječ o Ismailu, jer Kur'an donosi radosnu vijest o dječaku lijepe naravi koji će biti položen za klanje.

(Također, Kur'an donosi redosljed događaja o klanju, počevši sa snom, preko prihvatanja Allahove odredbe od Ismaila i odredbe svoga oca, zatim

položio za klanje čelom prema zemlji, da bi na kraju Ibrahim, a.s., bio pozvan : **"Ti si san svoj odlučio obistiniti..."** do riječi Uzvišenog:

"A on je, doista, bio rob Naš, vjernik."⁶

A zatim dalje nastavlja i kaže:

"...i obradovali smo ga Ishakom, vjerovjesnikom i čovjekom dobrim." Pošto su meleki donijeli radosnu vijest o rođenju Ishaka, rekli su: **"I Mi smo ga obradovali dječakom znanim."** I kaže Uzvišeni: **"I Mi je obradovao Ishakom, a poslije Ishaka Jakubom"**, tj. rodit će im se u životu dijete čije će ime biti Jakub, pa će biti od njegova poroda potomstvo. Već je ranije bilo govora da je nemoguće nakon toga narediti da se dječak zakolje, jer je Uzvišeni Allah obećao njima dvoma da će imati nasljednike i potomstvo, pa kako može biti naredeno njegovo klanje, a on je mali. A Ismail je ovdje opisan blagim, jer to odgovara ovoj prilici: **"I kad on odraste toliko da mu počne u poslu pomagati"**, tj. kada je porastao i kad je bio u stanju da odlazi sa svojim ocem i pomaže mu i radi ono što radi njegov otac.

"I kad on odraste toliko da mu počne u poslu pomagati, Ibrahim reče: 'O sinko moj, u snu sam vidio da treba da te zakoljem, pa šta ti misliš?'" Obznanio je to svom djetetu da bi mu bilo lakše i da bi provjerio njegov sabur, izdržljivost i odlučnost u mladosti, u pokornosti Allahu, dž.š., i njegovom ocu. **"Oče moj - reče - 'Onako kako ti je naredeno postupi.'" Tj. uradi onako kako ti je naredeno, a to je da me zakolješ. "Vidjet ćeš, ako Bog da, da ću sve izdržati."** tj. strpjet ću se, i očekujem nagradu kod Allaha, dž.š. Istinito je ono što je obećao poslanik Ismail, a.s., kao što kaže Uzvišeni Allah:

"I spomeni u Knjizi Ismaila! On je ispunjavao dato obećanje i bio poslanik vjerovjesnik. Tražio je od čeljadi svoje da namaz obavljaju i da zekat udjeljuju, i Gospodar njegov je bio njime zadovoljan."

Kaže Uzvišeni: **"I kad njih dvojica poslušase, i on ga čelom prema zemlji položi..."** Tj. pošto su se pokorili i poslušali, Ibrahim se odazvao Allahovoj naredbi, a Ismail je pokazao pokornost Allahu, dž.š., i svome ocu. A značenje:

"I on ga čelom prema zemlji položi", i okrenuo njegovo lice prema zemlji da bi ga zaklao s leđa, kako ne bi vidio svojim očima kad ga bude klao, da bi na taj način olakšao. Ismail, a.s., imao je bijelu košulju. Rekao mu je: "O moj oče, pošto nemam druge košulje kojom bi me u čefine zamotao, pa skini je da bi poslije bila meni čefini." Pa je htio da mu je skine, a iza leđa je došao glas:

"O Ibrahim, ti si san svoj odlučio obistiniti." Okrenuo se Ibrahim, a potom je pred njegovim očima bio bijeli rogati ovan krupnih očiju. Ibn Abbas,

r.a., kaže: "Zbog toga mi smo uvijek tražili tu vrstu ovnova za kurbane".

"Mi ga zovnusmo: 'O Ibrahim, ti si san svoj odlučio obistiniti'", tj. postigao si cilj svoga sna time što si povalio svoga sina za klanje. I riječi Uzvišenog:

"...a Mi ovako nagrađujemo one koji dobra djela čine", tj. ovako dajemo olakšanje i otklanjamo poteškoće onima koji se istinski boje Allaha i pokoravaju Mu se. Kao što Uzvišeni kaže:

"A onome koji se Allaha boji - On će izlaz naći, i opskrbit će ga odakle se i ne nada: onome koji se u Allaha uzda. On mu je dosta, Allah će, zaista, ispuniti ono što je odlučio: Allah je svemu već rok odredio." Na osnovu ovoga ajeta, ovog kazivanja, grupa učenjaka iz Usula stava su da je dozvoljeno derogiranje neke naredbe prije nego što se ona izvrši, za razliku od jedne skupine mu'tezila. Ovdje je očit dokaz za to, jer je Uzvišeni Allah naredio Ibrahimu, a.s., da zakolje svoga sina, a zatim je derogirao ovu odredbu i preinačio je otkupom. Svrha propisane prve naredbe bila je: nagraditi Ibrahimu, a.s., za strpljivost iskazanu prilikom njegove odlučnosti da izvrši klanje, zbog toga je Uzvišeni rekao:

"To je zaista bilo očito iskušenje", tj. jasno veliko iskušenje kada mu je naredeno da zakolje svoga sina, pa je požurio da izvrši dato naredenje pokoravajući se Allahovoj naredbi i pokazujući poslušnost Njemu i zato Allah, dž.š., kaže u drugom ajetu: **"I Ibrahim: - koji je obaveze potpuno ispunjavao." (53:37)**

I riječi Uzvišenog: **"I kurbanom velikim ga iskupismo."** Sufjan es-Sevri prenosi od Alije, r.a., koji kaže da je to bio ovan bijele boje, krupnih očiju, s velikim rogovima, vezan za kolac. Ibn-Abbas, r.a., kaže: "Tako mi Onoga u Čijoj je ruci duša Ibn-Abbasova, u prvo vrijeme islama vješala se glava ovna za rogove na slivniku krova Kabe dok se ne osuši." I kaže Ibn-Abbas također: "Ovan je doveden iz Dženneta, gdje je hranjen i čuvan četrdeset godina."

Ibn-Ishak prenosi od Muhammeda ibn Kaba el-Kurezija da je upitao Omera ibn Abdul-Aziza, r.a., dok je bio halifa u Šamu, o onome ko je trebao biti zaklan. Odgovorio je Omer: "Time se ja nisam bavio, ali mislim isto kao što ti kažeš" - tj. Ismail. Zatim je poslao po čovjeka koji je bio kod njega u Šamu. Bio je židov, pa je primio islam i uljepšao svoju pripadnost islamu. Smatrao ga je jednim od jevrejskih učenjaka. Upitao ga je Omer ibn Abdul-Aziz, r.a., o tome. Muhammed ibn Ka'b kaže: "Ja sam bio tada kod Omera ibn Abdul-Aziza kad ga je Omer upitao: 'Kojeg od dvojice sinova je naredeno Ibrahimu da zakolje?' 'Ismaila.' Tako mi Allaha, zapovjedniče vjernika, to židovi dobro znaju, ali su oni zavidni vama Arapima da bude vaš otac taj nad kome je trebalo da bude izvršena Allahova zapovijed i da ima počast koju je Allah, dž.š., spomenuo zbog njegova sabura za

⁶ Ovo u zagradi moje su riječi, a ne Ibn-Kesirove.

naredbu kojom je naredeno i oni to svjesno niječu i umišljaju da je to bio Ishak, jer je on njihov otac."

U svakom slučaju, Ismail i Ishak, a.s, obojica su bili čisti, dobri i pokorni Allahu, dž.š.; up. riječi Uzvišenog: **"I obradovali smo ga Ishakom, vjerovjesnikom i čovjekom dobrim"** nakon što je prethodila radosna vijest o žrtvi, a to je Ismail. Pošto je odrastao Ismail, kad je bio u stanju da pomogne svome ocu, i završeno kazivanje o klanju i otkupu, pošto se Ibrahim a.s. vratio u zemlju Kenan, došla je Ibrahimu, a.s., radosna vijest od meleka, kao i Sari, koja se nasmiješila, i ozarilo se njeno lice. Nije poznato da je Sara dolazila u Hidžaz. Ovo upućuje da su dolaskom Ishaka bili obradovani u zemlji Kenan, kao što upućuje značenje ajeta na to da su obradovani rođenjem Ishaka i njegovom poslaničkom misijom, poslije kazivanja o klanju Ismaila i njegovim iskupom. Ovo također upućuje da je bilo naredeno klanje Ismaila, a ne Ishaka, a.s.⁷

Riječi Uzvišenog:

"I blagoslovili smo i njega i Ishaka; a među potomcima njihovim ima vjernika i nevjernika očitih", jesu kao riječi Uzvišenog:

"O Nuhu" - bi rečeno - "iskraj se, s pozdravom našim i blagoslovima tebi i narodima koji će se izroditi od ovih koji su s tobom! Bit će naroda kojima ćemo davati da uživaju, a koje će poslije snaći Naša kazna nesnosna." (11:48)

وَلَقَدْ مَنَّا عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿١١٤﴾
وَنَجَّيْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴿١١٥﴾ وَصَرَّفْنَا لَهُمُ فِكَالَهُمْ
الْعَالِيَيْنَ ﴿١١٦﴾ وَأَنبَأْنَاهُمَا الْكِتَابَ الْمُسْنِئِينَ ﴿١١٧﴾ وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ
الْمُسْتَقِيمَ ﴿١١٨﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْآخِرِينَ ﴿١١٩﴾ سَلَّمَ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿١٢٠﴾
إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢١﴾ إِنَّهُمْ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢٢﴾

"I Musau i Harunu smo blagodati dali", /114/ **"pa i njih i narod njihov nevolje velike spasili"**, /115/ **"i pomogli im i oni bijahu pobjednici"**, /116/ **"i Knjigu im jasnu dali"**, /117/ **"i obojicu na Pravi put uputili"**, /118/ **"i u naraštajima kasnijim im spomen sačuvali"**: /119/ **"Nek su u miru Musa i Harun!"** /120/ **"Eto tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine"**, /121/ **"a njih dvojica su, uistinu, bili robovi Naši vjernici."** /122/

Uzvišeni Allah spominje blagodati koje je dao Musau i Harunu kao poslaničku misiju, spas njihov i onih koji su vjerovali sa njima dvojicom od potčinjavanja Faraonu i njegovom narodu, i onoga što je loše činio ubijajući muškarce a ostavljajući u životu žene, a poslije svega toga dolazi njihova

pobjeda i smirenost njihovih očiju, pobijedili su ih i oduzeli su sve što su skupljali cijelog života, a zatim je spustio Allah, dž.š., Tevrat Musau, a.s., jasnu knjigu. Uzvišeni kaže:

"I knjigu im jasnu dali i obojicu na Pravi put uputili", tj. u riječima i dijelima,

"i u naraštajima kasnijim im spomen sačuvali", tj. ostavili smo poslije njih dvojice lijep spomen i pohvalu. Zatim je to pojašnjeno riječima Uzvišenog:

"Nek su u miru Musa i Harun! Eto tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine, a njih dvojica su, uistinu, bili robovi Naši vjernici."

وَأَنَّ

إِلْيَاسَ لِمَنْ أُرْسِلِينَ ﴿١٢٣﴾ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٢٤﴾ أَتَدْعُونَ
بِعَلَاءٍ وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَلْقِينَ ﴿١٢٥﴾ اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ
الْأُولَىٰ ﴿١٢٦﴾ فَكَذَّبُوهُ فَإِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ﴿١٢٧﴾ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلِصِينَ
﴿١٢٨﴾ وَتَرَكَنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ﴿١٢٩﴾ سَلَّمَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ ﴿١٣٠﴾ إِنَّا كَذَلِكَ
نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣١﴾ إِنَّهُمْ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٢﴾

"I Iljas je bio poslanik."/123/ "Kad on reče narodu svome: 'Zar se ne bojite?'" /124/ "Što se Ba'lu klanjate, a najljepšeg Stvoritelja ostavljate", /125/ "Allaha, Gospodara svoga i Gospodara vaših predaka drevnih?" /126/ - "Oni ga lašcem nazvaše i zato će, sigurno, u Vatru svi oni biti bačeni", /127/ "samo neće oni Allahovi robovi koji su Mu bili odani."/128/ "I sačuvasmo mu spomen u naraštajima kasnijim": /129/ "neka je u miru Iljasin!" /130/ "Eto tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine", /133/ "a on je bio rob Naš, vjernik." /132/

I riječi Uzvišenog: **"...i Iljas je bio poslanik"**. Iljas, a.s., bio je vjerovjesnik, poslanik, kaže se da je bio poslan stanovnicima grada Balebeka, zapadno od Damaska. **"Kad on reče narodu svom: 'Zar se ne bojite?'"**, tj. zar se ne plašite Allaha, dž.š.? Kako smijete obožavati drugog boga osim Njega?

"Što se Balu klanjate, a najljepšeg Stvoritelja ostavljate?"

I riječi Uzvišenog: **"Što se Balu klanjate"**, tj. što obožavate kipa,

"a najljepšeg Stvoritelja ostavljate, Allaha, Gospodara svoga, Gospodara vaših predaka drevnih", tj. On je jedini dostojan obožavanja, On nema sudruga.

Allah, dž.š., rekao je:

"...oni ga lašcem nazvaše i zato će, sigurno, u vatru svi oni biti bačeni", tj. pripremljeni za kaznu na Dan obračuna.

⁸ Napominjem da je tekst u zagradi moj govor, a ne govor mufessira (Ibn-Kesira), Allah mu se smilovao.

"...samo neće oni Allahovi robovi koji su Mu bili odani", tj. koji su samo Allahu robovali. Riječi Uzvišenog: **"Neka je u miru Iljasin."** Misli se na vjerovjesnika Iljasa, jer, kao što se kaže za Ismaila Ismain, u dijalektu Beni-Esed, kaže se Mikâl i Mîkaîl, Mikain i Ibrahim i Abraham i Israîl i Israîn i Sinâ i Sinin. Sve ovo ima osnova. Ima onih koji ovaj ajet uče i drugim kiraetom, i to ovako: **"Neka je u miru porodica Jasinova!"** Znači, porodica Muhammeda, s.a.v.s.⁸

I riječi Uzvišenog:

"Eto tako mi nagrađujemo one koji dobra djela čine, a on je bio rob Naš, vjernik." Već je ranije bilo tumačenje ovih ajeta, a Allah najbolje zna.

وَأَنَّ لُوطًا مِّنَ الْمُرْسَلِينَ
 إِذْ بُعِثَ وَوَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ۖ إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَائِبِينَ ۗ تَلَا مَرْمَرًا
 الْأَخْرَبِينَ ۖ وَاتَّكَمَ لَكُمْ رُوعًا عَلَيْهِمْ مُّصْبِحِينَ ۖ وَاللَّيْلَ أَفْلَا تَعْقِلُونَ ۗ

"I Lut je bio poslanik."/133/ "Kad Mi njega i njegovu porodicu spasismo cijelu", /134/ "osim starice, ona je nastradala sa onima koji su nastradali", /135/ "a ostale smo uništili", /136/ "i vi pored nastambi njihovih prolazite i danju" /137/ "i noću, pa zašto se ne urazumite?"/138/

Obavještava nas Uzvišeni o Svom robu i poslaniku Lutu, a.s., da ga je poslao njegovom narodu, pa je Allah, dž.š., spasio njega i njegovu porodicu, osim njegove žene. A ona je uništena zajedno sa ostalim uništenim od njegova naroda. Allah, dž.š., uništio ih je raznim kaznama. I pretvorio zemlju gdje su živjeli u smrdljivo jezero, ružnog izgleda, okusa i mirisa, i mjesto boravka pored kojeg su prolazili putnici danju i noću, i zato Uzvišeni kaže:

"I vi pored nastambi njihovih prolazite i danju i noću, pa zašto se ne urazumite?"; tj. pa zašto ne uzmete pouku iz toga što im se desilo... "Kako ih je Allah uništio", i zar ne znate da će slična kazna zadesiti ostale nevjernike.

وَأَنَّ يُوسُفَ بْنَ الْمُرْسَلِينَ إِذْ أَبَقَ إِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ۖ فَسَاهَمَ
 فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ ۖ فَالْقَمَرَ الْحَوْتَ وَهُوَ مُلِيمٌ ۗ فَلَوْلَا أَنَّهُ
 كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ ۖ لَلَّبَثَ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ۗ فَنَبَذْنَاهُ
 بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ ۗ وَأَنْبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِّنْ يَّطِينٍ ۖ وَأَرْسَلْنَاهُ
 إِلَى مَائِمَةِ آلِفٍ أَوْ زَيْدُونَ ۖ فَآمَنُوا فَمُنَّتْ لَهُمُ إِلَى حِينٍ ۗ

"I Junus je bio poslanik."/139/ "Kad on odbježe na lađu" /140/ "i s njima baci kocku i kocka na njega pade", /141/ "i riba ga proguta, a bio je zaslužio prijekor", /142/ "i da nije bio jedan od onih koji Allaha hvale", /143/ "sigurno bi ostao u utrobi njenoj do Dana kad će svi biti oživljeni", /144/ "i Mi ga izbacismo na jedno pusto mjesto, a on je bio nemoćan", /145/ "i učinismo da iznad njega izraste vriježa jedne tikve", /146/ "i poslismo ga stotini hiljada ljudi, i više", /147/ "i oni povjerovali, i njima dadasmo da do roka određenog uživaju."/148/

Kur'ansko kazivanje o Junusu, a.s., imali smo u suri El-Enbija. U dva Sahiha stoji da je Poslanik, s.a.v.s.,

⁸ Rekoh: Ovo mišljenje da se pod riječju Ali-Jasin misli na porodicu Muhammeda, a.s., nije tačno, a Allah najbolje zna. Dokaz tome je: kontekst ajeta ne upućuje na to značenje... jer kakva je veza porodice Muhammeda, s.a.v.s., sa spominjanjem vjerovjesnika Iljasa, a.s.

Nije Jasin ime Muhammeda, s.a.v.s. To su nepovezani harfovi, kao što je to općepoznato. To nalazimo na početku pojedinih sura gdje Allah, dž.š., nije pojasnio što se hoće od takvih slova pa zato kažemo: Allah najbolje zna šta to znači, kao Ta - ha i ona su također od nepovezanih harfova kojima započinju pojedine sure; to nije ime Poslanika, s.a.v.s., nego kažemo: Allah najbolje zna što je pod tim želio.

Kada bi izraz "Ali-Jasin", koji je moguće da se navodi u nekim kiraetima, značio porodica Muhammeda, s.a.v.s., Uzvišeni Allah bi rekao nakon njega: "A oni su doista bili robovi Naši, vjernici." Ali Allah, Subhanehu ve Teala, kaže: A on je doista bio rob Naš, vjernik." Značenje ajeta upućuje na jednu osobu, a ne na množinu - više osoba. Pa pošto su porodica Muhammeda, s.a.v.s., više osoba... prema tome na njih se ne odnosi ovaj ajet. Ovaj ajet odnosi se na Iljasa, s.a.v.s., kao što se da razumjeti iz plemenitog ajeta koji je jasan svakome ko ima pamet i razum. I tako je postalo jasno, razumljivo, da oni koji su razumjeli da se odnosi na porodicu Muhammeda, s.a.v.s., nemaju nikakva dokaza koji potvrđuje njihovo mišljenje. A dovoljan je dokaz za visoku počast porodice Muhammeda, s.a.v.s., da im se obraća Uzvišeni u časnom ajetu: "Allah želi da od vas, o porodico Poslanikova, grijehe odstrani, i da vas potpuno očisti." Nad njima su oblaci zadovoljstva Božijeg, koje će ih pratiti do Kijametskoga dana da podiže njihov ugled i podiže njihov položaj i ne treba ih po svaku cijenu bez razloga vezivati za ajete a koji se ne odnose na njih. Njima je dovoljno časti i slave da ih je Allah, dž.š., izdigao na visoko mjesto i odabrao ih iznad ostalih muslimana.

rekao: /10/ "Ne treba čovjek da kaže: ja sam bolji od Junusa ibn Metta." Riječi Uzvišenog:

"...kad on odbježe na lađu prepunu", tj. punu robe **"...i s njima baci kocku",**

"i kocka na njega pade", tj. bio je poražen, a to je bilo zbog toga što je lađa duboko zašla u morskou pučinu pa je počela tonuti u more, te su bacili kocku - ko od njih da skoči u more kako bi se smanjio teret, pa je kocka tri puta pala na Allahovog vjerovjesnika Junusa, a.s. Oslobodio se odjeće i skočio u more, i progutala ga je riba kojoj je Allah, dž.š., naredio da ne jede njegovo meso, da ne lomi njegove kosti.

Pošto se Junus našao u utrobi ribe, pomislio je da je mrtav, zatim je mrdnuo glavom i pružio svoje noge i ruke. Vidio je da je živ pa je ustao i klanjao u utrobi ribe i jedna od njegovih dova bila je: "O Gospodaru, ja sam Tebi pao na sedždu na mjestu gdje niko od ljudi to nije činio." Ulema se razišla o pitanju dužine boravka u utrobi ribe. Mudžahid kaže da ga je progutala zorom i navečer izbacila, a postoje i mnoga druga mišljenja. A Allah najbolje zna koliko je vremena proveo.

I riječi Uzvišenog:

"...i da nije bio jedan od onih koji Allaha hvale, sigurno bi ostao u utrobi njenoj do dana kad će svi biti oživljeni", tj. da nije bio od onih koji klanjaju i mole se, a neki pak kažu da se to odnosi na riječi:

osim Tebe, hvaljen neka si! A ja sam se zaista ogriješio prema sebi! Odazvasmo mu se i tegobe ga spasismo: Eto tako Mi spašavamo vjernike."

Prenosi Ibn Ebi-Hatim od Jezida er-Rikašija da je čuo Enesa ibn Malika, za kojeg znam da hadise uvijek veže za Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: /11/ "Junus, a.s., kad je počeo moliti ovom dovom, kad je bio u utrobi ribe: 'O Allahu, nema boga osim Tebe, hvaljen neka si! Ja sam se zaista ogriješio prema sebi.' I dospjela je ova dova do pod Arš. Meleki rekoše: 'O Gospodaru, ovo je slabi glas poznat iz daleke i strane zemlje', pa je Uzvišeni Allah rekao: 'Zar tog ne poznajete?' Upitaše: 'Čiji je to glas, o Gospodaru?' 'To je Moj rob Junus', reče Uzvišeni. Upitaše (meleki): 'Je li to onaj Tvoj rob čija se djela još uvijek podižu i primaju, čija je dova uslišana?' Rekli su: 'O naš Gospodaru, zar se nećeš smilovati za ono što je radio u blagostanju, pa da ga spasiš u iskušenju?' 'Dakako', odgovorio je, pa je naredio ribi da ga izbaci na kopno."⁹ A riječi Blagoslovljenog i Uzvišenog:

Mi ga izbacismo na jedno pusto mjesto, a on je bio nemoćan", tj. na zemlji na kojoj nije bilo plodova, a on se osjećao klonula tijela, bio je slab kao kad se dijete tek rodi.

"...i učinili smo da iznad njega izraste vriježa jedne tikve." Ibn-Mesud, Ibn- Abbas i drugi kažu da

se misli na vriježu tikve. Neki su govorili o koristima vriježa tikvi i navode da brzo raste i da ostavlja ispod svojih velikih i mehkih listova dosta hlada i da se na nju ne skupljaju muhe.

I riječi Uzvišenog: **"...i poslamo ga stotini hiljada ljudi, i više."** Ibn-Džerir prenosi od Ubeja ibn Ka'ba, r.a., koji kaže: /12/ "...da je pitao Poslanika, s.a.v.s., o riječima Uzvišenog: **"...i poslali smo ga stotini hiljada ljudi, i više"**, pa kaže: 'Preko stotinu i dvadeset hiljada.'

I riječi Uzvišenog: **"...i oni povjerovaše",** tj. vjerovao je sav ovaj narod kojem je bio poslan Junus, a.s. **"...i njima dadosmo da do roka određenog uživaju",** tj. do njihovih edžela, kao što to kaže Uzvišeni:

"Zašto nije bilo nijednog grada koji je povjerovao, kome je vjerovanje njegovo koristilo, osim naroda Junusova, kome smo, kada je povjerovao, sramnu patnju u životu na ovom svijetu otklonili i dali da još neko vrijeme uživaju?" (10:98)

فَأَسْفِنَهُمْ
الرَّبِّكَ الْبَنَاتُ وَلَهُمُ الْبَنُونَ ﴿١٤٩﴾ أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنثًا وَهُمْ شَاهِدُونَ ﴿١٥٠﴾ أَلَا إِنَّهُمْ مِّنْ إِفْكِهِمْ لَيَقُولُونَ ﴿١٥١﴾ وَلَدَّ اللَّهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٥٢﴾ أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ ﴿١٥٣﴾ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿١٥٤﴾ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٥﴾ أَمْ لَكُمْ سُلْطٰنٌ مُّبِينٌ ﴿١٥٦﴾ فَأَوْرٰثِكُمْ إِن كُنْتُمْ صٰدِقِينَ ﴿١٥٧﴾ وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ نِجَابًا وَقَدَّعَلِمَنَ الْجَنَّةَ إِنَّهُمْ لَحٰضِرُونَ ﴿١٥٨﴾ سُبْحٰنَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿١٥٩﴾ الْاِِعْبَادَ لِلَّهِ اَلْمُخْلِصِينَ ﴿١٦٠﴾

"A upitaj ih: 'Zar su za Gospodara tvoga - kćeri, a za njih sinovi?'" /149/ "Zar smo u njihovu prisustvu meleke kao žene stvorili?" /150/ "Eto, oni, zbog toga što lažu, doista govore": /151/ "Allah je rodio" - oni su, zaista, lažljivci." /152/ "Zar je On kćeri sinovima pretpostavio?" /153/ "Šta vam je, kako rasuđujete?!" /154/ "Zašto ne razmislite?" /155/ "Ili, gdje vam je dokaz očit?" /156/ "Donesite Knjigu svoju, ako istinu govorite!" /157/ "Mnogobošci između Njega i džina srodstvo uspostavljaju, a džini odavno znaju da će oni u vatru biti bačeni", /158/ "uzvišen neka je Allah i daleko od onoga kako Ga oni opisuju!" /159/ " To ne čine Allahovi iskreni robovi." /160/

Uzvišeni Allah kaže, stavljajući prigovor ovim mnogobošcima zbog toga što su pripisivali

⁹ Jezid Rekašija slab je prenosilac hadisa.

Uzvišenom Allahu kćeri, hvaljen neka je On - a sebi ono što zažele, tj. mušku djecu, želeći sebi dobro.

"I kad se nekom od njih javi da mu se rodila kći, lice mu potamni i postaje potišten" (16:58), tj. rastuži ga to i sebi želi samo sinove. Uzvišeni kaže: pa kako pripisuju Allahu, dž.š., ono što ne uzimaju sebi? I zato kaže Uzvišeni: **"A upitaj ih"**, tj. pitaj ih osuđujući to.

"Zar su za Gospodara tvoga - kćeri, a za njih - sinovi?" Kao što su riječi Uzvišenog:

"Zar su za vas sinovi, a za Njega kćeri?" To bi tada bila podjela nepravедna." (53:21,22)

I riječi Uzvišenog:

"Zar smo u njihovu prisustvu meleke kao žene stvorili?", tj. kako možete tvrditi da su meleki ženskog roda a niste bili prisutni u času njihova stvaranja. I riječi Uzvišenog:

"Eto, oni, zbog toga što lažu, doista govore: 'Allah je rodio'", tj. oni lažno govore da Allah ima sina: **"Oni su zaista lažljivci"**, tj. oni su na Allaha izmislili tri laži velikog nevjerstva: 1. Prvo, pripisivali su njih Allahu kao Njegove kćeri i time mu pripisali porod, Uzvišen je i čist od svega ovoga. 2. Za Njegov porod rekli su da je ženski. 3. A zatim su ih obožavali mimo Allaha Uzvišen je i čist od svega ovoga.

Svaka od ovih laži dovoljna je da zbog nje vječno borave u džehenemskoj vatri. Zatim kaže Uzvišeni, stavljajući im prigovor: **"Zar je On kćeri sinovima pretpostavio?"** Šta ga je rukovodilo da izabere kćeri nad sinovima, kao što kaže:

"Zar je vaš Gospodar vas sinovima obdario, a Sebi kao kćeri meleke uzeo, vi zaista izgovarate krupne riječi." (17:40) I zato kaže, Tebareke ve Teala: **"Šta vam je. Kako rasuđujete?"** Šta je bilo sa vašim razumom?! Zar ne razmišljate o onome što izjavljujete?

"Zašto ne razmišljate? Ili gdje vam je dokaz očit?", tj. argument za tvrdnje koje iznosite.

"Donesite Knjigu svoju, ako istinu govorite." Ako Vi imate potporu u objavljenoj knjizi od Allaha za ono što tvrdite, dajte to čime ćete potvrditi istinitost svojih tvrdnji.

I riječi Uzvišenog: **"Mnogobošci između Njega i džina srodstvo postavljaju."** Mudžahid kaže: "Mušrici tvrde da su meleki kćeri Allaha, dž.š., pa je Ebu-Bekr, r.a., rekao: 'Pa ko su im majke?' Oni rekoše: 'Kćerke najuglednijih džina.'" I zato kaže Tebareke ve Teala: **"A džini odavno znaju"**, tj. znaju one koji su im pripisali to srodstvo, **da će oni koji tako govore u vatru biti bačeni"**, tj. oni koji tako tvrde bit će privedeni u Džehennem na Dan obračuna zbog njihove laži u tome i potvore, i zbog njihovog neispravnog stava bez znanja.

سب **"Uzvišen neka je Allah i daleko od onoga kako Ga oni opisuju"**, tj. On je Uzvišen i čist i od toga da ima sina, i čist je on od onog što Mu pripisuju, silnici i pokvarenjaci, i riječi Uzvišenog: **"To ne čine Allahovi iskreni robovi"**; izuzimaju se od

ljudi iskreni koji slijede Istinu, koja je objavljena svakom vjerovjesniku i poslaniku.

فَاتَّكُمُ وَمَا تَعْبُدُونَ ﴿١٦١﴾ مَا أُنشِئْتُمْ بِهِ قِبَلِينَ ﴿١٦٢﴾
إِلَّا مَنْ هُوَ صَالٍ الْجَحِيمِ ﴿١٦٣﴾ وَنَامَتِ إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَعْلُومٌ ﴿١٦٤﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ
الصَّافُونَ ﴿١٦٥﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُسْتَجُونَ ﴿١٦٦﴾ وَإِن كَانُوا لَيَقُولُونَ ﴿١٦٧﴾
لَوْ أَنَّ عِنْدَنَا ذِكْرًا مِنَ الْأَوَّلِينَ ﴿١٦٨﴾ لَكُنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلِصِينَ ﴿١٦٩﴾
فَكَفَرُوا بِهِ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿١٧٠﴾

"Ali, ni vi, sa onima kojima se klanjate", /161/ "ne možete o njima nikoga u zabludu zavesti", /162/ "osim onoga koji će ionako u Vatri gorjeti." /163/ "Svakome od nas mjesto je određeno", /164/ "mi smo u redove poredani", /165/ "i samo Njega slavimo!" /166/ "A oni su govorili": /167/ "Da smo mi Knjigu imali kao što su je imali narodi prijašnji", /168/ "sigurno bismo bili Allahovi robovi iskreni!" /169/ "Ali u Kur'an ne htjedose povjerovati, i znat će oni!"/170/

Uzvišeni Allah obraća se mušricima:

"...ali ni vi, sa onima kojima se klanjate, ne možete o njima nikoga u zabludu zavesti, osim onoga koji će ionako u Vatri gorjeti", tj. pokorava se vašim riječima i vašoj zabludi i stranputici onaj koji je zalutao među vama, i koji je predodređen za Vatru.

"Oni pamet imaju - a njom ne shvataju, oni oči imaju - a njima ne vide, oni uši imaju - a njima ne čuju: oni su kao stoka, čak i gori - oni su zaista nemarni." (7:179) Ovo je primjer onih ljudi koji se povode za širkom i zabludom, kao što kaže Tebareke ve Teala:

"Vi govorite nejednako, od njega se odvrća onaj za kog se znalo da će se odvratiti" (51:8, 9), tj. bit će zaveden onaj ko je pokvaren i ko je sklon krivom putu. A zatim kaže Tebareke ve Teala, otklanjajući sumnju sa meleka, očistivši ih od onog što su im pripisali poričući i potvorivši ih da su oni Allahove kćeri **"...svakom od nas mjesto je određeno"**, tj. mjesto posebno na nebesima i nivoi ibadeta koje ne prelaze i ne prekoračuju ih. Prenosi Ibn-Asakir od El-Ala ibn Sada, koji je bio od onih koji su dali zavjet na dan oslobođenja Meke, i kaže da se Allahov Poslanik, s.a.v.s., obratio onim koji su bili sa njim u društvu: /13/ "Zaškripilo je nebo, a treba da zaškripi jer nema ni jedne stope na nebu a da na njoj nema meleka na rukuu ili sudžudu", zatim je proučio: **"Svakome od nas mjesto je određeno, mi smo u redove poredani i samo Njega hvalimo."**

Ibn-Džurejdž prenosi od El-Velida ibn Ebi-Abdullaha ibn Ebi-Mugjisa, koji kaže: "Nisu se redali u safovima u namazu dok nije objavljeno:

"Mi smo u redove poredani", tj. poredani smo u safove iz pokornosti, što je prethodilo kod tumačenja

ajeta: I tako mi onih u redove poredanih." Ebu-Nadire kaže: "Omer ibn el-Hattab, r.a., imao je običaj, kada bi se proučio ikamet za namaz, okrenuti se prema džematu svojim licem, a zatim bi rekao: 'Ispravite i poravnajte vaše safove, Allah želi da oponašate (u tome) meleke', a zatim bi proučio: **"I mi smo u redove poredani."** Taj i taj neka prođe naprijed, a taj neka se povuče', a zatim bi se okrenuo i izgovorio bi tekbir." Ibn-Abbas, r.a., i Mudžahid rekli su komentarišući ajet:

"...svakome od nas mjesto je određeno", odnosi se na meleke, **"mi smo u redove poredani"**, to su meleki

"i samo Njega slavimo!", tj. meleki veličaju samo Uzvišenog. Riječi Uzvišenog:

"...a oni su sigurno govorili: 'Da smo mi Knjigu imali kao što su je imali narodi prijašnji, sigurno bismo bili Allahovi robovi iskreni'", tj. oni su željeli prije nego što im ti dođeš sa Allahovom knjigom da su imali nekoga prije tebe ko bi ih podsjećao na Allahove propise i knjigu, kako bi je slijedili i bili Allahovi iskreni robovi, kao što su riječi Uzvišenog:

"Oni se zaklinju Allahom najtežom zakletvom da će se bolje nego bilo koji narod držati Pravog puta - samo ako im dođe onaj koji će ih opomenuti. I kad im je došao onaj koji opominje, njegov dolazak im je samo povećao otuđenje." (35:42) I zato ovdje Uzvišeni Allah, dž.š., kaže na ovom mjestu:

"Ali u Kur'an ne htjedose povjerovati, i znat će oni!" Ovo je velika i sigurna prijetnja zbog njihova nevjerovanja u njihova Gospodara Uzvišenog i nijekanja Muhammeda, s.a.v.s.

وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَاتُنَا لِلْعِبَادِ إِنَّا لَكَرِيمُونَ ﴿١٧١﴾

إِنَّهُمْ هُمُ الْمُتَصَوِّرُونَ ﴿١٧٢﴾ وَإِنَّ جُنَدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿١٧٣﴾ فَذُلُّوا عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿١٧٤﴾ وَأَبْصَرْتُمْ فَمَنْ يَبْصُرُونَ ﴿١٧٥﴾ أَفَعَدَّ إِلَيْنَا لِسْتَعْجِلُونَ ﴿١٧٦﴾ فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحِخِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٧٧﴾ وَتَوَلَّوْا عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿١٧٨﴾ وَأَبْصَرْتُمْ فَمَنْ يَبْصُرُونَ ﴿١٧٩﴾

"A riječ Naša već je rečena Našim robovima, poslanicima!" /171/ "Oni će biti, doista, potpomognuti" /172/ "i vojska Naša će zacijelo pobijediti!" /173/ "Zato se okreni od njih za neko vrijeme" /174/ "i posmatraj ih, i oni će posmatrati!" /175/ "Zar oni kaznu Našu da požuruju?" /176/ "Kad se ona spusti na stanište njihovo, zlo će jutro osvanuti onima koji su bili opomenuti!" /177/ "Zato se okreni od njih za neko vrijeme" /178/ "i posmatraj, i oni će posmatrati!" /179/

Tabereke ve Te'ala kaže:

"A riječ Naša već je rečena Našim robovima, poslanicima!", tj. već je rečeno u prijašnjim kitabima: lijep će završetak biti za poslanike i one koji ih budu slijedili na dunjaluku kao i na ahiretu.

Kao što kaže Uzvišeni:

"Allah je zapisao: 'Ja i poslanici Moji sigurno ćemo pobijediti!' - Allah je, zaista, moćan i silan." I zato kaže Uzvišeni: **"Oni će biti, doista, potpomognuti"**, tj. na dunjaluku i ahiretu. Vijest o propasti nevjernika i pobjedi vjernika prethodila je u ajetu: **"...i vojska Naša će zacijelo pobijediti!"**, tj. njima pripada lijep završetak. Riječi Uzvišenog: **"...i zato se okreni od njih za neko vrijeme"**, strpi se u neprijatnostima koje ti nanose i sačekaj do određenog roka, pa će ti dati da uspiješ, da pobijediš njih. I riječi Uzvišenog: **"...i posmatraj ih, i oni će posmatrati!"**, tj. posmatraj i prati kakva će ih kazna i nesreća zadesiti zbog njihovog suprotstavljanja tebi i nijekanja tebe.

I zato kaže Subhanehu: **"...i oni će posmatrati!"**, tj. vidjet će šta će dobiti kao kaznu zbog učinjenog širka, zatim Uzvišeni kaže:

"Zar oni kaznu Našu požuruju?", tj. traže da se što prije dogodi jer oni to zbog svoje tvrdoglavosti, nevjernosti, ne vjeruju u tako nešto.

"...kad se ona spusti na stanište njihovo", tj. u njihovim kućama

"...zlo će jutro osvanuti onima koji su bili opomenuti", tj. ružno li je jutro, njihovo jutro, i zato nalazimo u dva Sahiha od Enesa, r.a., da kaže: /14/ "Stigao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na Hajber ujutro, pa kad su stanovnici Hajbera sa svojim lopatama i motikama izišli na livade i ugledali vojsku, vratili su se vičući: 'Muhammed, tako nam Allaha, Muhammed sa vojskom dolazi.' Pa je rekao Vjerovjesnik, s.a.v.s.: 'Allahu ekber! (Allah je najveći!) Porazen je Hajber.'"

Kada mi stignemo u stanište jednog naroda, zlo jutro će osvanuti onima koji su bili opomenuti." Hadis bilježi Buharija.

Riječi Uzvišenog:

"Zato se okreni od njih za neko vrijeme i posmatraj i oni će posmatrati." Ovo je potvrda onog što je već ranije bilo od prijetnji, a Allah, Subhanehu ve Teala, najbolje zna.

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعَزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾

وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿١٨١﴾ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٢﴾

"Slavljen neka je Gospodar tvoj, Gospodar dostojanstva, i neka je visoko iznad onoga što Mu pripisuju oni!" /180/ "i selam neka je na poslanike", /181/ "a hvala Allahu, svjetova Gospodaru!" /182/

Allah Uzvišeni odstranjuje od Svog Plemenitog bića sve ono što govore oni koji nasilje čine (mušrici) i lašci, i proglašava Ga čistim i svetim, Uzvišen je On i

čist i visoko iznad onoga što govore! Zato Uzvišeni kaže: **"Slavljen neka je Gospodar tvoj, Gospodar dostojanstva"**, tj. Gospodar dostojanstva (moći) koje se ne dostiže. **"...i neka je visoko iznad onoga što Mu pripisuju oni."** Tj. iznad riječi koje govore ovi silnici i lašci. **"I selam neka je na poslanike."** Tj. Allahov selam - mir, na njih na dunjaluku i na ahiretu zbog ispravnosti i tačnosti onoga što se odnosi na Allaha a što su govorili. **"...a hvala Allahu, svjetova Gospodaru."** Tj. Njemu pripada hvala na ovom i na onom svijetu, i u svakoj situaciji. Pošto tespih (slavljenje Allaha) sadrži u sebi negiranje od Allaha svakog nedostatka, i zahtijeva potvrđivanje savršenstva, kao što hamd (zahvala) upućuje na potvrđivanje svojstava savršenstva i zahtijeva negiranje nedostataka, to su ove dvije riječi spomenute u istom kontekstu, kao što su spomenute na mnogo mjesta u Kur'anu. Zbog ovog kaže Uzvišeni: Prenosi Taberani od Zejda ibn el-Erkama, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: /15/ "Ko poslije svakog namaza prouči tri puta, zahvatio je najveću mjeru nagrade."

***Ovo je kraj sažetog komentara sure
Es-Saffat.
Neka je stalno zahvala Allahu, dž.š.
Slijedi sura Sad.***